

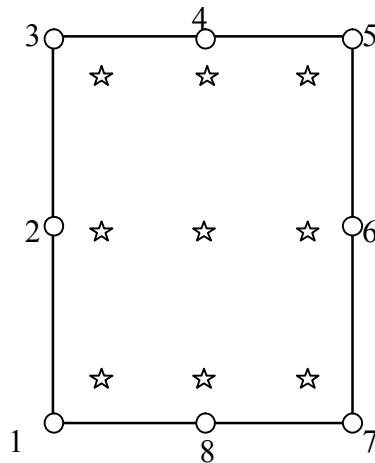
Metody komputerowe i obliczeniowe

Metoda Elementów Skończonych

Przykład obliczeniowy z elementem ośmiowęzłowym Q8

Stan Osiowo-symetryczny

Na poprzedniej lekcji rozwiązywaliśmy zadania w płaskim stanie naprężenia wyznaczając stan przemieszczenia w węzłach i stan naprężenia oraz odkształcenia w punktach Gaussa. Teraz rozwiążemy przykład zadania w innym, szczególnym przypadku przestrzennego stanu – stanu osiowo-symetrycznego, stosując bardziej rozbudowany element MES – czworokąt z ośmioma węzłami i dziewięcioma punktami Gaussa (zaznaczonymi gwiazdkami). UWAGA! Kolejność numeracji węzłów ma znaczenie ze względu na różne wagi punktów Gaussa, znajdujących się w pobliżu tych węzłów!

Przy okazji rozwiązywania przykładów obliczeniowych wyznaczymy w punktach Gaussa wartości funkcji kryterium Coulomba-Mohra, które dostarczą nam informacji o fazie pracy materiału. Funkcja kryterium ma postać:

$$F = p \cdot \sin(\Phi) + \sqrt{3} \cdot J \cdot \left(\frac{\cos(\Theta)}{\sqrt{3}} - \frac{\sin(\Theta) \cdot \sin(\Phi)}{3} \right) - c \cdot \cos(\Phi),$$

gdzie: Φ , c – parametry wytrzymałościowe (kąt tarcia wewnętrznego, spójność); p , J , Θ – niezmienniki stanu naprężenia:

$$p = \frac{1}{3} \cdot (\sigma_x + \sigma_y + \sigma_z)$$

$$\Theta = -\frac{1}{3} \cdot \arcsin\left(\frac{3 \cdot \sqrt{3} \cdot J_3}{2 \cdot J^3}\right)$$

$$J_3 = (\sigma_x - p)(\sigma_y - p)(\sigma_z - p) - (\sigma_x - p)\tau_{yz}^2 - (\sigma_y - p)\tau_{zx}^2 - (\sigma_z - p)\tau_{xy}^2 + 2\tau_{xy}\tau_{yz}\tau_{zx}$$

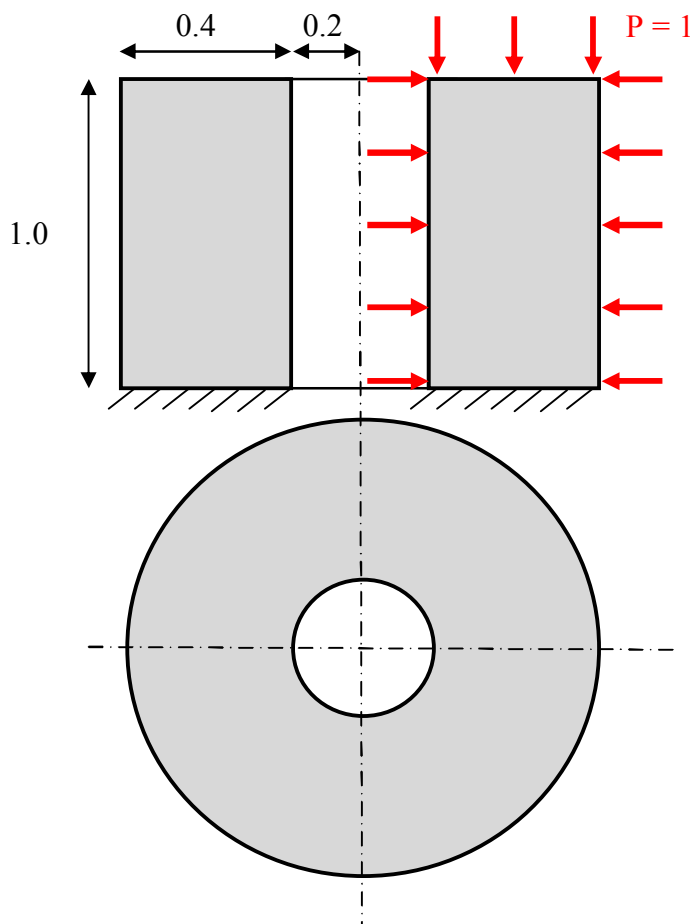
$$J = \frac{1}{\sqrt{6}} \cdot \left[(\sigma_x - \sigma_y)^2 + (\sigma_y - \sigma_z)^2 + (\sigma_z - \sigma_x)^2 + 6 \cdot \tau_{xy}^2 + 6 \cdot \tau_{yz}^2 + 6 \cdot \tau_{zx}^2 \right]^{\frac{1}{2}}$$

Funkcja F przyjmuje wartości ujemne, jeśli materiał znajduje się w stanie sprężystym (bezpiecznym) oraz wartość równą 0 (zero), jeśli materiał przeszedł w stan plastyczny.

PROSZĘ SKOPIOWAĆ Z SERWERA KOMPLET FUNKCJI OBLICZENIOWYCH.

Zadanie 1.

Wyznaczyć przemieszczenia i stan naprężenia w pierścieniu przedstawionym na rysunku. Przyjąć $E=100\text{MPa}$, $\nu = 0.3$, $\Phi = 20^\circ$, $c = 10\text{kPa}$ i obciążenie jak na rysunku poniżej.

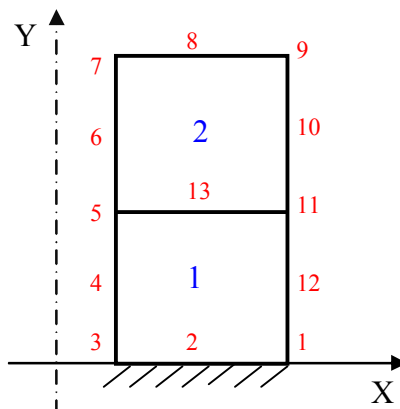

UWAGA! Przedstawiono tylko obciążenie symetrycznej części przekroju.

Rozwiązanie:

Krok 1 – dyskretyzacja zadania

Obliczenia prowadzimy dla jednego przekroju symetrycznego względem osi. Przekrój dzielimy na elementy i węzły: na rysunku poniżej zaznaczono ponumerowane węzły i elementy.

Krok 2 – utworzenie macierzy sztywności dla każdego elementu

Wprowadzamy zmienne globalne, które przechowują dane materiałowe i geometryczne naszego zadania: E , ν , Φ , c oraz współrzędne węzłów:

```
>>E = 1e5
>>ni = 0.3
>>Fi = 20
>>c = 10
>>x1 = 0.6
>>y1 = 0
>>x2 = 0.4
>>y2 = 0
>>x3 = 0.2
>>y3 = 0
>>x4 = 0.2
>>y4 = 0.25
>>x5 = 0.2
>>y5 = 0.5
>>x6 = 0.2
>>y6 = 0.75
>>x7 = 0.2
>>y7 = 1.0
>>x8 = 0.4
>>y8 = 1.0
>>x9 = 0.6
>>y9 = 1.0
>>x10 = 0.6
>>y10 = 0.75
>>x11 = 0.6
>>y11 = 0.5
>>x12 = 0.6
>>y12 = 0.25
>>x13 = 0.4
>>y13 = 0.5
```

Mamy dwa elementy, zatem tworzymy dwie macierze sztywności: k_1 i k_2 komendami:

```
>>k1 = SztynoscQ8AX( E, ni, x3, y3, x4, y4, x5, y5, x13, y13, x11, y11, x12,
y12, x1, y1, x2, y2 )
>>k2 = SztynoscQ8AX( E, ni, x5, y5, x6, y6, x7, y7, x8, y8, x9, y9, x10, y10,
x11, y11, x13, y13 )
```

Proszę zwrócić uwagę na kolejność węzłów. W stanie osiowo-symetrycznym obliczenia domyślnie prowadzimy dla $t = 1[\text{rad}]$ lub $t = 2\pi[\text{rad}]$, zależnie od sytuacji. W obu przypadkach składniki macierzy sztywności elementu są wymnażane przez t (podobnie było w Płaskim Stanie Naprężenia).

Krok 3 – składanie macierzy sztywności elementów w jedną globalną macierz dla całego układu

Ponieważ w układzie mamy 13 węzłów, więc globalna macierz sztywności będzie miała wymiar $2 \times 13 \times 2 \times 13 = 26 \times 26$. Macierz K należy przed składaniem wyzerować, co wykonujemy komendą:

```
>>K = zeros(26,26)
```

Ponieważ mamy dwa elementy, to funkcję `ZlozSztynosciQ8AX` trzeba wywołać dwa razy – niezależnie dla każdego elementu, podając jako parametry globalną macierz K (która jest wynikiem), macierz elementu k (k_1 , a potem k_2) i numery węzłów definiujące dany element:

```
>>K = ZlozSztynosciQ8AX( K, k1, 3, 4, 5, 13, 11, 12, 1, 2 )
```

```
>>K = ZlozSzywnosciQ8AX( K, k2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 )
```

Na odpowiednich miejscach w macierzy K pojawiają się sumowane sztywności poszczególnych elementów (PROSZĘ SPRAWDZIĆ!).

Krok 4 – uwzględnienie warunków brzegowych

Warunki brzegowe:

- przemieszczeniowe:

$u_{1x}=0$; $u_{1y}=0$; $u_{2x}=0$; $u_{2y}=0$; $u_{3x}=0$; $u_{3y}=0$;

- obciążeniowe (zbieramy z okręgu o obwodzie $2\pi r$):

$f_{4x}=2\cdot\pi\cdot0.2$; $f_{4y}=0$; $f_{5x}=2\cdot\pi\cdot0.2$; $f_{5y}=0$; $f_{6x}=2\cdot\pi\cdot0.2$; $f_{6y}=0$; $f_{7x}=\frac{1}{2}\cdot2\cdot\pi\cdot0.2$; $f_{7y}=-\frac{1}{2}\cdot2\cdot\pi\cdot0.2$;

$f_{8x}=0$; $f_{8y}=-2\cdot\pi\cdot0.4$; $f_{9x}=-\frac{1}{2}\cdot2\cdot\pi\cdot0.6$; $f_{9y}=-\frac{1}{2}\cdot2\cdot\pi\cdot0.6$; $f_{10x}=-2\cdot\pi\cdot0.6$; $f_{10y}=0$;

$f_{11x}=-2\cdot\pi\cdot0.6$; $f_{11y}=0$; $f_{12x}=-2\cdot\pi\cdot0.6$; $f_{12y}=0$; $f_{13x}=0$; $f_{13y}=0$;

Uwaga: nie przykładamy obciążeń w węzłach 1 i 3, bo węzły te są podporami – obciążenia przejdą w reakcje z „pominięciem” udziału konstrukcji. Z macierzy sztywności potrzebujemy tylko te wiersze i kolumny, które odpowiadają nieznanym przemieszczeniom, zatem wycinamy następujące wiersze i kolumny: 1, 2, 3, 4, 5 i 6. Resztę kopiujemy do roboczej macierzy k:

```
>>k = K(7:26,7:26)
```

Tworzymy wektor ze znanymi obciążeniami (f_{4x} ; f_{4y} ; f_{5x} ; f_{5y} ; f_{6x} ; f_{6y} ; f_{7x} ; f_{7y} ; f_{8x} ; f_{8y} ; f_{9x} ; f_{9y} ; f_{10x} ; f_{10y} ; f_{11x} ; f_{11y} ; f_{12x} ; f_{12y} ; f_{13x} ; f_{13y});

```
>> f = [2.*pi.*0.2; 0; 2.*pi.*0.2; 0; 2.*pi.*0.2; 0; pi.*0.2; -pi.*0.2; 0.0;
        -2.*pi.*0.4; -pi.*0.6; -pi.*0.6; -2.*pi.*0.6; 0; -2.*pi.*0.6; 0; -2.*pi.*0.6;
        0; 0; 0];
```

i wyznaczamy nieznanne przemieszczenia rozwiązując układ równań liniowych poleceniem:

```
>>u = k\f
```

Krok 6 – obróbka wyników (postprocessing)

Mając przemieszczenia wszystkich niepodpartych węzłów, możemy obliczyć reakcje w podporach. Najpierw zbierzmy przemieszczenia w jeden wektor:

```
>>U = [0 ; 0 ; 0 ; 0 ; 0 ; 0 ; u]
```

a potem wyliczmy siły:

```
>>F = K * U
```

Narysujmy układ pierwotny i odkształcony. Najpierw przygotujemy wygodne do rysowania wektory współrzędnych:

```
>>xi = [x1 x2 x3 x4 x5 x6 x7 x8 x9 x10 x11 x12 x13]
>>yi = [y1 y2 y3 y4 y5 y6 y7 y8 y9 y10 y11 y12 y13]
```

a potem wykonajmy polecenia (ostatnia liczba 100 to skala, można ją zwiększyć, żeby uczytelnić wykres):

```
>>rysuj(3, 4, 5, 13, 11, 12, 1, 2, xi, yi, U, 100)
```

```
>> rysuj(5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, xi, yi, U, 100)
```

na ekranie powinien pojawić się rysunek z niebieskimi liniami oznaczającymi przekrój nieobciążony i czerwonymi konturami przekroju odkształconego.

Składowe stanu odkształcenia i naprężenia w elementach wyznaczymy dzięki funkcji `epsigQ8AX`, której parametrami są: cztery parametry materiałowe, numery węzłów definiujących element, początkowe wartości stanu odkształcenia i naprężenia (zerowe), wektor przemieszczeń wszystkich węzłów oraz dwa wektory ze współrzędnymi wszystkich węzłów. Najpierw ustalmy początkowy, zerowy stan odkształceń i naprężeń (przed obciążeniem):

- dla pierwszego elementu (4 składowe stanu osiowosymetrycznego odkształcenia $[\varepsilon_r \ \varepsilon_y \ \gamma_{ry} \ \varepsilon_\theta]^T$ i naprężenia $[\sigma_r \ \sigma_y \ \tau_{ry} \ \sigma_\theta]^T$, 9 punktów Gaussa)

```
>> eps1 = zeros(4,9)
>> sig1 = zeros(4,9)
```

- dla drugiego elementu (j.w.)

```
>> eps2 = zeros(4,9)
>> sig2 = zeros(4,9)
```

A teraz uaktualnimy stan odkształcenia i naprężenia w punktach Gaussa poleceniami:

```
>>[eps1, sig1, Fc1] = epsigQ8AX( E, ni, Fi, c, 3, 4, 5, 13, 11, 12, 1, 2, eps1,
sig1, U, xi, yi );
>>[eps2, sig2, Fc2] = epsigQ8AX( E, ni, Fi, c, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, eps1,
sig1, U, xi, yi );
```

Pisząc:

```
>>eps1
```

lub

```
>>sig1
```

można zobaczyć dla pierwszego elementu wartości składowych stanu w poszczególnych punktach Gaussa. Natomiast Fc zawiera wartości funkcji kryterium. Wykonując polecenie:

```
>>rysujFc(Fc1)
```

można wyświetlić histogram wartości Fc dla wszystkich punktów Gaussa w pierwszym elemencie, a pisząc:

```
>>rysujFc(Fc2)
```

w drugim elemencie.

Wyniki pokazują, że konstrukcja pracuje w stanie sprężystym (wszystkie wartości Fc są ujemne).

Zadanie 2:

Sprawdzić, czy po pięciokrotnym zwiększeniu obciążenia układ z zadania nr 1 przejdzie w stan plastyczny.

Rozwiązanie:

Należy zauważyć, że obliczenia prowadzimy według dotychczasowych założeń, tzn. stosując liniowo-sprężyste prawo Hooke'a. Zatem, przemieszczenia są proporcjonalne do obciążeń, a

odkształcenia i naprężenia – do przemieszczeń. Aby odpowiedzieć na pytanie: przy jakim obciążeniu materiał przejdzie w stan plastyczny wystarczy zwiększać proporcjonalnie wektor przemieszczeń i wyliczać stan odkształcenia i naprężenia sprawdzając znak funkcji kryterium F_c . Poprzedni wynik U zawiera przemieszczenia węzłów uzyskane z jednostkowego obciążenia $P=1$ (pierwszy rysunek w zadaniu nr 1). Chcąc otrzymać przemieszczenia dla $P=2$ wystarczy U pomnożyć przez 2. Zrobimy to tak: zapiszemy U jako dU , czyli potraktujemy U jako pewien przyrost przemieszczeń jaki powstaje przez przyłożenie układu sił $P=1$:

```
>>dU = U
```

a potem wykonujemy kroki:

a) zwiększymy oryginalne U o dU (to tak, jakbyśmy pomnożyli U przez 2):

```
>>U = U + dU
```

b) uaktualnimy stan odkształcenia i naprężenia w punktach Gaussa poleceniami:

```
>>[eps1, sig1, Fc1] = epsigQ8AX( E, ni, Fi, c, 3, 4, 5, 13, 11, 12, 1, 2, eps1, sig1, dU, xi, yi );  
>>[eps2, sig2, Fc2] = epsigQ8AX( E, ni, Fi, c, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, eps1, sig1, dU, xi, yi );
```

(UWAGA! $eps1$ i $sig1$ są uaktualniane, tzn. do poprzednich wartości dodawane są poprawki wynikające ze zwiększenia przemieszczeń - w procedurze `epsigQ8AX` podajemy dU a nie U !)

c) rysujemy zdeformowany przekrój:

```
>>rysuj(3, 4, 5, 13, 11, 12, 1, 2, xi, yi, U, 100)  
>>rysuj(5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, xi, yi, U, 100)
```

oraz histogramy wartości F_c :

```
>>rysujFc(Fc1)  
>>rysujFc(Fc2)
```

d) sprawdzamy, czy w którymś punkcie Gaussa F_c stało się dodatnie.

Kroki a)-d) wykonujemy cztery razy (tzn. oglądamy efekty pięciokrotnie zwiększonego obciążenia).

Zadanie 3

Proszę rozwiązać układ przedstawiony w zadaniu nr 1, przyjmując tylko obciążenie pionowe.

Podpowiedź:

```
>>f = [ 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; -pi.*0.2; 0.0; -2.*pi.*0.4; 0; -pi.*0.6; 0; 0; 0;  
0; 0; 0; 0; 0]
```

Zadanie 4

Proszę zrealizować procedurę z zadania nr 2, przyjmując obciążenie z zadania nr 3.

Czy udało się uplastyczyć materiał po pięciokrotnym zwiększeniu obciążenia?